SVERIGES KONSUMENTER

REMISSYTTRANDE
2026-11-23

Justitiedepartementet
Diarienummer
Ju2026/01730

Yttrande över betänkande ”Åtgärder mot överskuldsättning” (SOU 2026:43)

Sveriges Konsumenter har beretts möjlighet att lämna synpunkter på betänkandet ”Åtgärder mot överskuldsättning”.

Sveriges Konsumenter är en obunden, ideell organisation som arbetar för alla konsumenters bästa genom att granska företag, påverka politiken och stärka konsumenter. Sedan den 1 januari 2025 har det statliga stödet om drygt 5 miljoner kronor tagits bort. Det innebär att organisationens möjlighet att bedriva ett viktigt konsumentpolitiskt arbete kraftigt har reducerats.

Arbetet med överskuldsättning har länge varit en prioriterad fråga inom organisationen. Företrädare för Sveriges Konsumenter har aktivt deltagit i utredningar, vi har svarat på remisser och deltagit i sammanhang som berör regelförändringar för konsumentkrediter och överskuldsättning.

Det har skett en kraftig ökning av överskuldsättning i Sverige de senaste åren. Antalet ansökningar om skuldsanering har ökat, men andelen som beviljats skuldsanering minskat.

Överskuldsättning drabbar individen hårt, med ökad risk för sjukdom och för tidig död, vilket gör frågan om åtgärder för att förebygga överskuldsättning till en viktig fråga för hela samhället. En rad initiativ har tagits, trots detta fortsätter överskuldsättningen att öka. En stor utmaning är de personer som aldrig kommer ur sina skulder, de så kallade evighetsgäldenärerna, som till antalet uppgår till nästan 100 000 personer och som finns hos Kronofogden sedan 20 år tillbaka.

Särskilt bekymmersamt är att ett barn av tolv i Sverige växer upp i en familj där minst en förälder har skulder hos Kronofogden eller en pågående skuldsanering. Det skapar oro, otrygghet och psykisk ohälsa under en stor del av barnens uppväxttid.

Sveriges Konsumenter delar beskrivningen av överskuldsättningen som görs i inledningen till betänkandet ”Åtgärder mot överskuldsättning” (SOU 2026:43). Det är ett stort problem inte bara för individen utan för hela samhället, därför behövs kraftfulla åtgärder för att minska antalet långvarigt skuldsatta.

Utredningen om ”Åtgärder mot långvarig skuldsättning” har haft som uppdrag att föreslå åtgärder för att minska problemet med överskuldsättning. I uppdraget har ingått att överväga och föreslå ändringar i skuldsaneringslagen, förslag till ändrad avräkningsordning för konsumentfordringar, absolut preskription för konsumentfordringar samt en tidsfördröjningsreglering för nyligen ingångna konsumentkreditavtal.

BREV **Kabyssgatan 4D, 120 30 Stockholm**
BESÖK **Hammarbybacken 27, plan 3**
TELEFON **08 674 43 00**
info@sverigeskonsumenter.se
www.sverigeskonsumenter.se

Nedan lämnar Sveriges Konsumenter synpunkter på de delar i uppdraget vi har kunskap om och erfarenhet av.

Skuldsanering
Sveriges Konsumenter ser positivt på utredningens förslag att korta ned betalningsplanen från fem till tre år. Det ger svårt skuldsatta människor en snabbare möjlighet att komma ur svår skuldsättning och få en ekonomisk nystart.

Sveriges Konsumenter ifrågasätter dock förslaget om att de två betalningsfria månaderna tas bort. Förutom att det ger de skuldsatta en möjlighet att bygga upp en buffert för oförutsedda utgifter, kan det drabba framför allt barn som växer upp i skuldsatta familjer. Även om skuldsaneringsperioden kortas med två år, kan de två betalningsfria månaderna ge barn i skuldsatta familjer ett andrum under sommarlovet och julen.

Mot bakgrund av att allt fler ansöker om skuldsanering, men allt färre får det beviljat, är det är det bra att utredningen föreslår att Kronofogden får en mer proaktiv roll som gör att långvarigt skuldsatta ansöker och förhoppningsvis får sina ansökningar beviljade. Som utredningen skriver har budget- och skuldrådgivarna en viktig roll i detta arbete. Något som Sveriges Konsumenter understryker.

Sveriges Konsumenter anser att det behövs en tydligare reglering av tillgängligheten till den kommunala budget- och skuldrådgivningen. Idag finns det ingen lagstadgad tidsgräns för när en person som söker hjälp ska erbjudas ett första besök. Konsumentverkets tidigare rekommendation om ett första möte inom fyra veckor har dessutom ersatts av rekommendationer som utgår från den enskildes behov och situation, utan någon fastställd yttersta tidsgräns. Det är bra att behovet ska styra, men det utesluter inte en gräns för när första möte senast ska ske.

Sveriges Konsumenter anser att det bör införas ett krav på att den som söker budget- och skuldrådgivning ska erbjudas ett första personligt möte inom fyra veckor. Vid akuta situationer ska hjälp kunna erbjudas betydligt snabbare. Det är inte rimligt att människor som befinner sig i en allvarlig ekonomisk kris ska behöva vänta månader på att få hjälp. En lagstadgad tidsgräns skulle också tydliggöra kommunernas ansvar och bidra till en mer likvärdig tillgång till rådgivning över hela landet.

Idag är det bara hälften av landets kommuner som har möjlighet att ta emot besök inom fyra veckor. Sveriges Konsumenter har fått information om personer som fått vänta halvårsvis för att få hjälp. Budget- och skuldrådgivarna måste också ges förutsättningarna att stötta personer genom hela skuldsaneringen. Detta är en viktig del för att skuldsaneringen ska fullföljas.

Utredningen betonar vikten av tidiga insatser. I detta sammanhang vill Sveriges Konsumenter även lyfta konsumentvägledarnas betydelsefulla förebyggande arbete. Konsumentvägledarna fungerar som ett ”förfilter” innan personer hamnar i svår skuldsättning genom att hjälpa till att till exempel göra budget, reda ut kostsamma abonnemang mm. Idag finns konsumentvägledning endast i knappt hälften av landets kommuner.

Sveriges Konsumenter anser att
- Konsumentvägledning ska vara en lagstadgad och obligatorisk kommunal verksamhet.
- Kommunerna måste ha tillräckliga resurser och kompetens för skuldrådgivning.

BREV **Kabyssgatan 4D, 120 30 Stockholm**
BESÖK **Hammarbybacken 27, plan 3**
TELEFON **08 674 43 00**
info@sverigeskonsumenter.se
www.sverigeskonsumenter.se

- Det förebyggande arbetet bör prioriteras, särskilt för unga konsumenter. Där kan konsumentvägledning gå in och bära det förebyggande arbetet så att budget- och skuldrådgivning avlastas och kan fokusera på skuldsättningsfrågan/skuldsanering

Sverige Konsumenter delar utredningens förslag att kravet på kvalificerad insolvens tydliggörs och sänks så att skuldsanering beviljas innan skuldsättningen har blivit omöjlig att hantera och skapar psykisk ohälsa.

Ändrade regler för avräkning vid betalning av konsumentfordringar

I dag förmår en del skuldsatta bara att betala räntekostnaderna på sina lån; därmed minskar inte skulden över tid utan kan tvärtom öka. Sveriges Konsumenter har därför under lång tid krävt att de så kallade avräkningsreglerna vid utmätning ska ändras så att låntagare i Kronofogdens register först betalar av på kapitalbeloppet och därefter räntor och avgifter. Det gör att skulden minskar och att låntagaren snabbare kan bli skuldfri.

Sveriges Konsumenter anser därför att det är positivt att utredningen föreslår en ändrad avräkningsordning. Utredningen skriver att ansvaret för kreditprövningen vilar på kreditgivarna. Det talas ofta om betalningsmoral, men lika viktigt är utlåningsmoral från kreditgivarnas sida att genomföra noggranna kreditprövningar. Kreditgivarna har ett långtgående ansvar att bedöma konsumentens återbetalningsförmåga och inte bevilja krediter som riskerar att leda till överskuldsättning. Detta ansvar måste få ett tydligare genomslag i praktiken. För detta behövs effektiv tillsyn och kännbara konsekvenser för kreditgivare som brister i sina skyldigheter.

Sveriges Konsumenter understryker här vikten av att ett så kallat SKRI-register genomförs. Förslaget fanns med i den senaste utredningen om överskuldsättning, men har ännu inte lagts fram som ett förslag från regeringen. Ett SKRI-register skulle hindra att personer som redan har skulder beviljas ytterligare krediter och därmed förhoppningsvis kan undgå att bli evighetsgäldenärer.

Sveriges Konsumenter är positiva till en ändrad avräkningsordning, men ställer oss frågan om inte den ordning utifrån avräkning som utredningen föreslår inte bör placera kapitalskulden högre för att snabbare få ner kostnaderna för gäldenären?

Förslaget att tillämpa en ändrad avräkningsordning retroaktivt är en förutsättning för att syftet med att minska överskuldsättningen ska uppnås. Sveriges Konsumenter menar också att det hade varit önskvärt med en retroaktivitet när det gäller förslaget om att dröjsmålsränta inte får tas ut på dröjsmålsränta. Som utredningen skriver finns det en risk att sådana avtalsvillkor tas in i de nya avtal som kommer till under tiden fram till reglernas ikraftträdande vilket skulle runda den ändrade avräkningsordningen

Absolut preskription

Sveriges Konsumenter har under lång tid förordat en preskriptionstid/skuldamnesti enligt finsk modell på 15 år, en modell vilken utredningen också refererar till. Även i tidigare utredningar till exempel SOU 2013:78 finns förslag att införa detta efter finsk modell.

BREV **Kabyssgatan 4D, 120 30 Stockholm**
BESÖK **Hammarbybacken 27, plan 3**
TELEFON **08 674 43 00**
info@sverigeskonsumenter.se
www.sverigeskonsumenter.se

Det stigande antalet evighetsgäldenärer under de senaste åren har inte gjort behovet av en skuldamnesti mindre, snarare tvärtom. Det är inte rimligt att människor som tvingats leva på existensminimum under lång tid inte ska ha en chans att ta sig ur sin skuldsituation, bli ekonomisk rehabiliterad och få göra en ekonomisk nystart.

Ett vanligt argument mot detta – och mot en del andra förslag – är att det kan påverka betalningsmoralen negativt. Dels finns det väldigt lite belägg för sådana påståenden, dels är 15 år en väldigt lång tid för den enskilde att befinna sig i detta ”ekonomiska fängelse”, och det är knappast något som någon iskallt kalkylerar med innan man tar lån.

Till sist
Det behövs mer kunskap om vardagsekonomi för att förebygga överskuldsättning, mer undervisning i både grundskola och gymnasium, men även folkbildning. Det är i sammanhanget mycket olyckligt att konsumenträtten har tagits bort från gymnasieskolans ämnesplan. I Norge erbjuds möjlighet för arbetsgivare att inom ramen för friskvården genomföra kurser i ekonomi för anställda. Det är ett gott exempel som vi i Sverige borde ta efter.

Stockholm dag som ovan,

Johanna Hållén
generalsekreterare, Sveriges Konsumenter

BREV **Kabyssgatan 4D, 120 30 Stockholm**
BESÖK **Hammarbybacken 27, plan 3**
TELEFON **08 674 43 00**
info@sverigeskonsumenter.se
www.sverigeskonsumenter.se